

3, 4 I 5 DE DESEMBRE

**SOMNI D'UNA
NIT D'ESTIU****FUMIAKI MIURA I PINCHAS ZUKERMAN**
ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA
I NACIONAL DE CATALUNYA**PROGRAMA DE MÀ****FELIX MENDELSSOHN**

(Hamburg 1809 - Leipzig 1847)

SOMNI D'UNA NIT D'ESTIU, OP. 61

Selecció - 15

Nocturne

Scherzo

Marxa nupcial

CONCERT PER A VIOLÍ I ORQUESTRA N. 2 EN MI MENOR, OP. 64

(1844) - 27

Allegro molto appassionato

Andante

Allegretto non troppo - Allegro molto vivace

Fumiaki Miura, violí*PAUSA 20'***JOHANN SEBASTIAN BACH**

(Eisenach 1685 - Leipzig 1750)

CONCERT PER A DOS VIOLINS EN RE MENOR, BWM 1043

(1717-1723) – 16

Vivace
Largo, ma non tanto
Allegro

Fumiaki Miura, violí
Pinchas Zukerman, violí

FELIX MENDELSSOHN

SIMFONIA N. 4 EN LA MAJOR, OP. 90, "ITALIANA"

(1833) – 26

Allegro vivace
Andante con moto
Con moto moderato
Saltarello: Presto

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA I NACIONAL DE CATALUNYA

PINCHAS ZUKERMAN, VIOLÍ I DIRECCIÓ

FUMIAKI MIURA, VIOLÍ

PRIMERS VIOLINS Jaha Lee, concertino associada / Sarah Bels / Walter Ebenberger / Ana Galán / Natalia Mediavilla / Katia Novell / Pilar Pérez / Jordi Salicrú / Paula Banciu* / Vladimir Chilaru* / Daniel Gil* / Sei Morishima* / Ariana Oroño / Yulia Tsuranova* **SEGONS VIOLINS** Jennifer Moreau*, solista invitada / Emil Bolozan, assistent / Jana Brauningner / Clàudia Farrés / Mireia Llorens / Melita Murgea / Josep Maria Plana / Robert Tomàs / Cristian Benito* / Andrea Duca* / David Olmedo* / Elitsa Yancheva* **VIOLES** Domingo Mujica*, solista invitat / David Derrico / Christine de Lacoste / Franck Heudiard / Sophie Lasnet / Michel Millet / Miquel Serrahima / Jennifer Stahl / Andreas Süßmayr / Irene Argüello* **VIOLONCELS** Jose Mor, solista / Lourdes Duñó / Marc Galobardes / Jean Baptiste Texier / Jordi Claret* / Eduard Raventós* / Inés Sanz de Bermond* **CONTRABAIXOS** Dmitri Smyshlyaev, assistent / Jonathan Camps / Apostol Kosev / Josep Mensa / Matthew Nelson / Albert Prat **FLAUTES** Francisco López, solista / Ricardo Borrull, flautí **OBOÈS** Dolors Chiralt, assistent / José Juan Pardo **CLARINETS** Javier Balaguer*, solista invitat / Francesc Navarro **FAGOTS** Thomas Greaves, assistent / Noé Cantú **TROMPES** Juan Conrado García / David Bonet **TROMPETES** Angel Serrano, assistent / Adrián Moscardó / Andreu Moros* **TROMBONS** Eusebio Sáez, solista / Antoni Duran* / Juan Luis Bori*, trombó baix **TUBA** Daniel Martínez* **TIMBALES** Fernando Llopis*, solista invitat **PERCUSSIÓ** Juan Francisco Ruiz **CONTINU** Daniel Espasa*

ENCARREGAT D'ORQUESTRA Walter Ebenberger

RESPONSABLE DE DOCUMENTACIÓ MUSICAL Begoña Pérez

RESPONSABLE TÈCNIC Ignasi Valero

PERSONAL D'ESCENA Luis Hernández*

*Col·laborador

COMENTARI

per **Xavier Chavarria**

Felix Mendelssohn, nascut a Hamburg el 3 de febrer de 1809 en una família rica i culta d'origen jueu, va ser educat en la tradició liberal de l'humanisme alemany i en un ambient propici per desenvolupar l'enorme talent que va mostrar de ben petit. Alumne de Karl Friedrich Zelter, que li va inculcar l'amor per la ciència musical de Johann Sebastian Bach, de ben jove ja tocava el piano, el violí i l'orgue; llegia amb avidesa i escrivia poesia; pintava amb molta traça (va fer-ho

tota la vida), i va arribar a dominar sis llengües. A 15 anys, havia escrit una dotzena de simfonies de corda i un centenar de peces per a piano, de cambra i cançons, i dirigia els concerts que es feien al pavelló del palauet Rebeck de Berlín, on vivia la seva família.

Va ser en aquesta etapa d'adolescència quan, commogut per la lectura del *Somni d'una nit d'estiu* de William Shakespeare (en la traducció alemanya de Friedrich Schlegel), va compondre una obertura deliciosa i espurnejant que evoca amb una sorprenent riquesa tímbrica l'ambient màgic i juganer de l'obra teatral. La va escriure en quatre setmanes, l'estiu del 1826, i va sonar per primera vegada en un concert celebrat a Szczecin (aleshores Prússia, ara Polònia) el 20 de febrer de 1827, dirigit per Carl Loewe: Mendelssohn acabava de fer 18 anys, i en aquell concert també hi van sonar el seu Concert per a dos pianos (ell va fer de solista) i, a la segona part, la *Novena simfonia* de Ludwig van Beethoven, en què el jove músic va tocar amb els primers violins. Quinze anys més tard, va incorporar aquesta obertura a la música d'escena sobre l'obra de Shakespeare que li va encomanar el rei Frederic Guillem IV de Prússia, que era un gran amant de les arts. Hi va incloure veus solistes i cor, i l'obra completa es va entrenar el 14 d'octubre de 1843 al palau de Potsdam, acompanyant la representació teatral muntada per Ludwig Tieck. Avui en sentirem una selecció de passatges instrumentals, plens d'imatges suggeridores, subtileses sonores i jocs de cites que converteixen aquesta obra en una de les més rodones de tota la seva producció.

S'escau d'allò més la inclusió de música de Bach en aquest repertori, no només perquè Mendelssohn li deu molt a Bach, sinó també perquè va ser ell, estimulat vivament pel seu mestre Zelter, qui va ressuscitar la música del *kantor* de Leipzig vuitanta anys després de la seva mort. L'estudi a fons de la *Passió segons sant Mateu* el va engrescar a muntar i dirigir l'obra sencera a la Singakademie de Berlín l'11 de març de 1829, en el que va representar l'inici de la recuperació del llegat bachià. El Concert per a dos violins BWV 1043 va ser escrit per Bach durant la seva etapa a la cort de Köthen, cap al 1720, i és un dels pocs concerts que ens ha arribat en la forma original. Segueix l'esquema italià tripartit, i el tractament dels solistes és d'absoluta igualtat, sense excessos de virtuosisme però amb un diàleg molt intens amb l'orquestra. Serà molt interessant viure el duel entre els dos magnífics solistes del concert d'avui, de generacions i escoles tan diferents (i amb instruments aparentment antagònics entre mans: l'un toca un Stradivarius i l'altre un Guarnerius!), però units per l'art de Bach. El Largo ma non tanto central, a ritme de siciliana, és d'una bellesa aclaparadora.

A principis del 1830, just havent tornat del seu viatge per les illes britàniques, la Universitat de Berlín va oferir a Mendelssohn la càtedra de música, però no la va acceptar: la seva prioritat era fer el viatge iniciàtic a Itàlia, aquell Grand Tour que ja havien fet molts altres artistes romàntics de l'època, fins i tot el seu admirat Johann Wolfgang von Goethe. Se n'hi va anar la tardor del 1830, i s'hi va estar un any llarg. Des de Venècia va escriure, entusiasmat, una carta a la seva germana Fanny: «Aquí em tens, a Itàlia! Per fi s'ha fet realitat el somni més bonic de la meua vida». Venècia, Florència, Nàpols, Pompeia i uns quants mesos vivint a la Piazza di Spagna de Roma van estimular la inspiració del jove músic, que va traduir en sons totes les sensacions que li havia desvetllat la seva admirada i «eternament alegre» Itàlia. En una altra carta a la seva mare, li anunciava la composició d'una «bonica simfonia sobre el camp italià», i aquí es va incubar la Simfonia en La, "Italiana". Mendelssohn, però, no va tenir en cap moment una preocupació descriptiva: només va voler expressar els seus propis sentiments i tot allò que li havia despertat aquell país, els seus monuments, els seus paisatges i la seva gent. Però el bullici, els sons, la llum i els colors d'aquell país són fàcilment identificables des de l'Allegro vivace inicial, o en el solemne Andante, segurament inspirat en una processó que va presenciar a Roma, i

especialment al moviment final, un Saltarello de caràcter popular (que en realitat és una tarantella) vinculat a les danses que va conèixer en aquesta estada.

Els primers esbossos daten d'aquells mesos a Itàlia, curiosament quan estava treballant en la *Simfonia escocesa*, però no la va acabar fins tres anys més tard, aprofitant l'encàrrec que li va fer el novembre del 1832 la London Philharmonic Society d'escriure tres obres, una de les quals va acabar sent aquesta *Simfonia italiana*, que es va estrenar el 13 de maig de 1833 en un concert a Londres dirigit pel mateix compositor. La "Italiana" és una obra lluminosa, brillant però equilibrada, d'una gran exuberància melòdica magníficament exposada en un teixit orquestral refinat. «Serà la peça més feliç que he escrit mai!», va escriure Mendelssohn, que, recordem-ho, només tenia 21 anys. La gran simplicitat melòdica i formal, així com la transparència del teixit orquestral, es van convertir en un model per a les generacions futures de romàntics, que veien en aquesta música de Mendelssohn un prodigi d'equilibri. Ell n'estava molt satisfet, la considerava la seva obra més reeixida, i en especial el quart moviment. Curiosament, aquesta simfonia no es va interpretar mai a Alemanya ni va ser publicada en vida de l'autor, i és per això que el número i l'opus no es corresponen amb l'ordre cronològic de creació.

El Concert per a violí en mi m és l'última gran obra en la producció de Mendelssohn, que cal no oblidar que va morir amb només 38 anys. El va compondre durant l'estiu del 1844, de vacances a Bad Soden, a la falda del mont Feldberg, prop de Frankfurt, un indret idíl·lic, i en un moment dolç que ell mateix va descriure així: «Menjar i dormir, sense frac, sense piano, sense targetes de visita, ni carruatges, ni encàrrecs, però amb ases, flors del camp, paper pautat, bloc de dibuixos i amb la Cécile i els nens». Al setembre, ja a Berlín, va acabar aquest monument concertant per al violí, una obra cabdal del repertori per a aquest instrument, altament poètica i expressiva, que per primera vegada en la història desenvolupa la cadenza íntegrament escrita a la partitura. L'escriptura orquestral és densa i plena de contrastos, des del lirisme exacerbat fins a passatges dramàtics i abruptes, i sempre amb el violí com a rei de la festa, que desplega tot el seu arsenal des del primer compàs, i que desborda virtuosisme en el brillant moviment final. El concert presenta altres innovacions estructurals, com ara l'enllaç dels tres moviments sense solució de continuïtat (amb l'ús d'una nota mantinguda pel fagot com a subtil transició del segon al tercer i que fa modular tot l'aparell orquestral), o la col·locació de la cadenza en plena secció central, i no pas al final del primer moviment.

El Concert va ser dedicat al violinista Ferdinand David, amic seu des de la infantesa, amb qui va mantenir una sucosa correspondència durant anys en què parlava d'aquesta obra i en concretava detalls tècnics de la part del solista. Ell la va estrenar el 13 de març de 1845 a la Gewandhaus de Leipzig, amb Niels Gade a la direcció (l'autor estava feble de salut), i des d'aleshores és una de les obres més estimades de Mendelssohn, i un pilar del concertisme romàntic del segle XIX.

PRINCIPALS MITJANS PATROCINADORS

